

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend. . .

De Reformatie

jaargang 59 / 16

14 januari 1984

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

Geloofsbeleving van jongeren tussen veertien en achttien jaar

UIT DE SCHRIFT

Henoch, een kluizenaar?

KERKELIJK LEVEN

De studentenvereniging als trainingscentrum

BOEKBESPREKING

De zoeklichten in de schijnwerper/ Van eeuwigheid als grond gelegd/ Woord en sekte

KORT GEHOUDEN

Weldadigheid

PERSSCHOUW

De smalle weg/Euthanasie/ Advertenties en namen

Twee godsdienstleraren bij het voortgezet onderwijs, de heren L. van Driel en I. A. Kole, hebben in april 1982 op een aantal scholen in Zuid-Holland een onderzoek ingesteld naar de godsdienstbeleving van jongeren van 14-18 jaar. Zij hebben dit gedaan in het kader van de afronding van hun opleiding tot godsdienstleraar. De heer Van Driel is docent en corrector aan een protestants-christelijke scholengemeenschap. De heer Kole heeft dezelfde functie aan een scholengemeenschap op reformatische basis.

Geloofsbeleving van jongeren tussen veertien en achttien jaar

I

■ Een belangwekkende publicatie¹

Hun dagelijkse omgang met de jeugd van die leeftijd heeft hen gedrongen zich gericht te verdiepen in de leef- en denkwereld van die jongeren met betrekking tot hun godsdienstbeleving, hun geloven in God, hun zicht op het leven na de dood, hun houding tegenover de kerk en dergelijke zinvragen. Ook hun begeleiding daarbij door ouders en anderen hebben zij in hun onderzoek betrokken.

Daartoe hebben zij een enquête gehouden onder leerlingen van drie scholengemeenschappen van protestants-christelijke richting en van drie scholengemeenschappen op reformatische basis. Van belang is dat bij elke prot.-christ. school er ook één op reformatische basis staat binnen een straal van

3 km. De ouders hadden voor hun kinderen 265 dus ook een school van de andere richting kunnen kiezen. De jongelui, meest leerlingen van 15 en 16 jaar, hebben meer dan 125 vragen te beantwoorden gekregen. De resultaten zijn verwerkt in een brede samenvatting, waaraan hun conclusies verbonden zijn.

■ Brede oriëntatie

Dat zij zich terdege op dit onderzoek hebben voorbereid, blijkt uit hun publicatie. Zij hebben zich eerst goed op de hoogte gesteld van wat andere auteurs in ons land de laatste 10 à 15 jaar geschreven hebben over de ideeën en gedragingen van jongeren ten opzichte van geloven, kerkgaan, godsdienstonderwijs. Zo hebben ze ook kennisgenomen van een uitgave van de Katholieke jeugdraad voor Nederland en het Secretariaat van de RK-kerkprovincie. Dat is een rapport, opgesteld door dr P. W. J. van Hoof en F. E. A. M. de Bruyn, onder de titel: 'Gaat nu allen heen in vrede'. Maar daar konden zij niet mee uit de voeten. Het is te zeer georiënteerd op de theologie van de bevrijding. Zo wordt daarin gezegd dat de kerk eigen spreken moet relativiseren en moet luisteren naar wat onder de jongeren als waarheid aan het licht komt. En dat is dan dat die jongeren Jezus zien als partijgenoot van de armen, die zo de strijd op leven en dood heeft gevoerd voor menselijke waardigheid en waarachtigheid.

Meer zijn ze geboeid door Gerard C. de Haas en dr J. Nieuwenhuis. Maar duidelijk distanceren zij zich ook van hen op onderscheiden punten. Aandacht hebben ze ook gegeven aan de leraren-conferentie voor het godsdienstonderwijs, die in 1982 in Helsinki is gehouden. We vinden verwijzing naar een uitgebreide literatuurlijst. Naar aanleiding daarvan stellen zij hun kritische vragen en geven zij hun eigen inzichten.

¹ L. van Driel/I. A. Kole
Godsdienstbeleving van
jongeren tussen veertien
en achttien jaar.
Uitg. J. H. Kok - Kampen
Prijs f 19,90.

■ Genoeg afstand bewaard?

Niettegenstaande hun kritische vragen blijft de indruk dat zij niet genoeg afstand hebben bewaard. De invloed van de bestudeerde literatuur doet zich sterk gelden. Zo zijn ze in diverse publicaties de afkeer tegengekomen 'van het massieve ordo-denken en de intellectualistische dogmatische benadering van geloofszaken en daartegenover de behoefte aan warme emotionaliteit en het samen zoekend en tastend de weg in het leven vinden'. Daarbij wordt onder meer verwezen naar 'Een vlucht regenwulpen' van Maarten 't Hart, waarin hij de calvinistische voorzienigheidsleer zoals die verwoord wordt in Zondag 10 HC onder schot neemt. Daarop hebben zij alleen te zeggen: 'In de kerkelijke pers heeft dit boek nogal wat stof doen opwaaien. 't Hart zou een karikatuur geschetst hebben, hij zou het niet goed begrepen hebben, zondag 10 deugde niet of moest herschreven of anders uitgelegd worden. Al lezende proef je de spanning om de vorm te vinden waarin het waardevolle uit het verleden ook in onze tijd z'n waarde kan behouden en dit ook kan laten zien. Dit brengt ons op de pogingen in de moderne theologie om op dogmatisch gebied tot heroriëntatie te komen. Pogingen om in verbondenheid met het verleden wezenlijke geloofszaken te vertalen in denkkaders van deze tijd'. (48)

Hier geen woord van kritiek. Noch op de visie van Maarten 't Hart, noch op de moderne theologie. Van deze scribenten had ik anders verwacht. Hoe is het mogelijk dat zij in dit verband spreken van pogingen om *in verbondenheid met het verleden wezenlijke geloofszaken* te vertalen in denkkaders van deze tijd? – In dezelfde lijn zie ik liggen de opmerking dat Van Hoof-De Bruyn de *terechte* opmerking plaatsen 'dat de kerk duidelijk moet maken, dat ze werkelijk dienstbaar wil zijn juist aan de zwakkeren in de samenleving' (57). Hier wordt toegegeven aan de socialisering van het evangelie. De kerk die leeft uit het evangelie wil *op gelijke wijze* dienstbaar zijn aan rijk en arm, aan sterken en zwakken in de samenleving. Allen kunnen immers alleen van dezelfde genade leven.

■ Niet op de modernistische toer

Toch willen zij niet op de modernistische toer gaan. Dat blijkt wel uit hun kritiek die zij uiten op dr Nieuwenhuis. Zo wijzen zij diens zwart-wit tekening af, dat de kerk van de ouderen nergens meer toe deugt dan om buitengeworpen te worden, tegenover de religieusiteit van de jongeren, die haarfijn zou-

den aanvoelen wat de kerk wel zou moeten zijn (57). Ook stellen zij zich tegenover hem in zijn beoordeling van het Godsbeeld dat jongeren hebben. Volgens Nieuwenhuis blijkt God voor hen een helper en beschermer, 'een toffe man' te zijn, aan wie je alles kunt vertellen. De vreeswekkende en straffende boeman God is een zachte dood gestorven. Terecht, zegt Nieuwenhuis. En dan citeren zij hem: 'Angst voor een hel komt – de hemel zij geprezen – in geen enkel antwoord voor (. . .). De hel heeft – dat is zonneklaar – bij de jeugd het geding verloren' (38). Maar, zo vragen zij, waarin verschilt deze God nog van Sinterklaas? En dan wijzen ze op veel Schriftplaatsen, waaruit blijkt dat God de Heilige is, die niet met zich laat spotten. 'Het moge waar zijn, dat bij de jongeren die Nieuwenhuis 'onderzocht' heeft, de straffende boeman God een zachte dood gestorven is, wij geloven dat dit een vertekening van de werkelijkheid is. Deze God leeft nog steeds. En in de openbaring – én in de ervaring' (58).

Fundamenteel bezwaar hebben zij ook tegen Nieuwenhuis (en anderen), dat zij bij hun benadering van de jongeren hun ervaringen te positief waarderen, niet aan de Bijbel toetsen. 'Valse religie en eigen-willige godsdienst zijn toch bijbelse gegevens die er niet om liegen', zo stellen zij (58).

■ Protestants-christelijk – reformatorisch

In een apart hoofdstuk hebben de auteurs hun visie gegeven op de 'Gereformeerde Gezindte' en getracht het onderscheid aan te geven tussen protestants-christelijke scholengemeenschappen en die op reformatorische basis. Kort gezegd komt het hierop neer dat protestants-christelijke scholen in hun benoemingsbeleid van docenten en toelatingsbeleid van leerlingen een grotere mate van vrijheid toelaten. Wanneer Schrift en belijdenis als grondslag worden genoemd, fungeert dat meer als ornament dan als fundament. Daartegenover noemen zij als de pijlers waarop de reformatorische scholen rusten 'de kernnotities zoals de kerken die behoren tot de Gereformeerde Gezindte die belijden in de drie oecumenische en gereformeerde geloofsbelijdenissen'. Daarbij noemen zij ook speciaal de noodzaak van de wedergeboorte door het geloof als toepassing van het borgwerk van Christus door de Heilige Geest in het leven van de mens; de belijdenis van het bestaan van hemel en hel, van God en duivel, van het laatste oordeel; eeuwig leven of verderf' (69).

Ik merk hierbij op dat zij niet spreken van een

25. Heb je de idee dat er in je vrije tijd in gesprekken over God en geloven naar je geluisterd wordt?

ja | soms | neen

Indien ja/soms door wie?

.....

26. Komen in de gesprekken thuis ook je Vragen, twijfels, ongelooft ter sprake?

ja | soms | neen

27. Komen in de gesprekken op school je vragen, twijfels, ongelooft ter sprake?

ja | soms | neen

28. Komen in de gesprekken in de kerkelijke gemeente je vragen, twijfels, ongelooft ter sprake?

ja | soms | neen

29. Komen in de gesprekken in je vrije tijd met vrienden(innen) je vragen, twijfels, ongelooft ter sprake?

ja | soms | neen

267

III. OVER GOD EN GELOOFSZAKEN

30. Geloof je dat God bestaat?

ja | neen

31. Geloof je dat God de wereld geschapen heeft?

ja | neen

32. Geloof je dat God zich nu nog met de wereld bemoeit?

ja | neen

33. Wie is God volgens jou?

a. heel beslist b. speelt niet zo'n rol c. speelt geen rol

Vader

Vriend

Oppecheer

Hoogste Koning

Schepper van hemel en aarde

on-middellijke wedergeboorte, maar van wedergeboorte door het geloof, in de lijn van art. 24 van de Ned. Geloofsbelijdenis. In de achterban van de reformatorische scholen zal de leer van een on-middellijke wedergeboorte nog wel invloed hebben. Want op de reformatorische scholen behoren de leerlingen in 9 van de 10 gevallen tot de Gereformeerde Bondsrichting of tot de Gereformeerde Gemeenten (72).

Het verschil in schooltype heeft ook invloed op de levensstijl. Voor de reformatorische scholen wordt gewezen op het respecteren van bepaalde gezagsverhoudingen, de bereidheid om de gaven die God gegeven heeft te ontwikkelen door studie e.d., de kleding en de besteding van de vrije tijd, de sterkere gebondenheid aan het ouderlijke huis, strengere zondagsviering. In de protestants-chris-

telijke scholen wordt veel meer vrijheid gegeven aan docenten en leerlingen. Wat leerlingen thuis gewend zijn wordt op school geaccepteerd. 'Het aantal rand- en onkerkelijke leerlingen en leerlingen vanuit culturele minderheden vormen een groot percentage en dat zorgt voor een genuanceerd beleid ten aanzien van leefregels in de school' (70). Zij besluiten dit hoofdstuk met deze zin: 'Men kan onder het vaandel van evangelische inspiratie uitverkoop houden van bijbelse waarden' (71).

Dit algemene gedeelte is helder en onderhoudend geschreven. Storend is dat zij het op pag. 10 hebben over *hele* persoonlijke vragen. Ik voeg hier direkt bij dat verderop het woord *werkloosheid* wordt gebruikt waar *werkeloosheid* is bedoeld (o.m. pag. 99, 100). Maar als geheel is het een boeiend verhaal.

C. G. Bos

Enoch is God welgevallig geweest Hebr. 11 : 5
En Enoch wandelde met God Gen. 5 : 22, 24

Enoch, een kluizenaar?

■ Volharding nodig

In de brief aan de Hebreeënen komt de naam en de persoon van Enoch voor in dat bekende hoofdstuk over de geloofsgetuigen, Hebr. 11. Het is niet geschreven om ons te brengen tot persoonsverheerlijking, maar om ons te sterken in ons leven uit het geloof in Gods beloften. Dat hadden ook de christenen, aan wie deze brief geschreven is, broodnodig. Zij hadden deel gekregen aan Christus, Hebr. 3 : 14, maar zij dreigen in te zinken. Zij houden het met Gods beloften niet meer vol. Wat is ervan te zien? Wat komt ervan uit? Wat zij zien staat met het beloofde op gespannen voet. Maar dan zet Hebr. 11 in met: 'Het geloof nu is de zekerheid der dingen die men hoopt, en het bewijs der dingen, die men niet ziet.' Het geloof rekent met de dingen die nu nog niet gezien worden, maar die God eens heerlijk aan het licht zal brengen. En de hoop is een zaak van Gods beloften, die Hij in zijn onveranderlijke trouw waar zal maken, vgl. ook Rom. 8 : 24-25.

Dáarom komt de Hebreeënbrief oproepen tot volharding. In die context staat Hebr. 11. 'Want gij hebt volharding nodig, om, de wil van God doende, te verkrijgen hetgeen beloofd is', Hebr. 10 : 36, en: 'Wij hebben niets van doen met nalatigheid, die ten verderve leidt, doch met geloof, dat de ziel behoudt', vs. 39. Het begin, de eerste liefde, vraagt om een vervolg, tot het einde toe. De verzekerdheid van het geloof moet onverwikt worden vastgehouden.

Welnu, door dit volhardend geloof is aan de ouden een getuigenis gegeven, ook aan Enoch. Dat getuigenis willen wij vanuit Hebr. 11 : 5 en 6 gaan beluisteren, opdat ook wij in zwakheid kracht ontvangen, vs. 34.

■ Enoch, een zonderling?

Enoch is God welgevallig geweest. In Gen. 5 lezen wij tot tweemaal toe: 'En Enoch wandelde met God'. Die paar simpele woorden hebben veel tongen in beweging gebracht en zij hebben meer dan één pennevrucht opgeleverd. Want naast de enkele verzen die in de Schrift over Enoch geschreven staan (Gen. 5 : 21-24, Hebr. 11 : 5-6 en Judas : 14-15), is er op zijn minst nog een heel boek over de man vol geschreven, een pseudo-bijbelboek, dat de titel 'Enoch' draagt. Het stamt waarschijnlijk uit de 2e eeuw vóór Christus en het heeft zich met name in oosterse kerken een vaste plaats verworven. Maar ook verder is Enoch oorzaak geweest van legendevorming, en blijft hij tot op vandaag toe tot de verbeelding spreken.

En dan rijst uit dat alles dit beeld voor ons op: Enoch is de man, die teruggetrokken leefde, alleen met zijn God. Hij is de man van de binnenkamer en het bidvertrek. Enoch is geen man die midden in het volle leven staat, maar de asceet, die droomde van God. Enoch vind je in de rumoerige wereld van zijn dagen niet terug, maar wel in de veilige beslotenheid van het meditatieve, verstillde leven. Enoch is een zonderling in zijn dagen, een kluizenaar, maar geen kruisvaarder. De man van de wereldmijding. Van wereldwijding zou hij nog nooit gehoord hebben. Zo is Enoch een gewillige prooi geworden van het mystieke leven, waarbij de menselijke ziel zich verliest in de goddelijke. Maar dan nu de vraag: is dat Enoch?

Als hij u zo voor de geest staat, dan mag u weten, dat dit de Enoch is van menselijke pennevruchten en vernuftig gevonden verdictsels. Maar als de Schriften opengaan, dan gaat een andere Enoch voor ons spreken, ja wat meer is, dan spreekt de Gód van Enoch. En dan worden wij daar niet armer van met elkaar, ook al gaat het maar om een paar teksten. Want in die paar Schriftwoorden gaan ál de Schriften open, en daar valt al het andere bij in het niet. Want Enoch is niet de man, die 365 jaar lang op deze wereld in een soort imitatieparadijsje leefde, maar die midden in de wereld van zijn dagen stond. Hij is niet de groot-verlofganger, maar de kortverbander, die wist: 'Want nog een korte, korte tijd, en Hij, die komt, zal er zijn en niet op zich laten wachten', Hebr. 10 : 37. Enoch is niet buiten dienst, maar in volle dienst, in 's Konings wapenrok. Hij is niet de stille prevelaar, maar de man van het gepredikte Woord. (zie K. Schilder, Licht in de rook, 3e druk, pg. 79). H. Jagersma

De studentenvereniging als trainingscentrum

De tweede helft van ons werkseizoen is begonnen. Ook het georganiseerde gereformeerde leven draait weer op volle toeren verder. Vrijwel iedereen heeft daarmee op de één of andere manier wel te maken.

Sommige organisaties timmeren aan de weg. Veel andere niet en zijn daarom minder bekend. En vooral als ze zich richten op een beperkte categorie mensen, dan is de kans groot dat velen er maar weinig over weten. Het lijkt me dat de gereformeerde studentenverenigingen daartoe behoren.

Er zijn twee soorten: er zijn verenigingen van studenten aan universiteiten en hogescholen, daarnaast bestaan de veel jongere verenigingen van studenten in het hoger beroepsonderwijs. Ik zal het in het volgende vooral hebben over de eerste groep, maar ze hebben veel gemeen met de tweede.

In ieder geval hebben ze gemeenschappelijk een belangrijke functie, die uitgaat boven hun aantal (zo'n dozijn) en hun omvang (totaal enkele honderden leden). Jonge mensen die een voortgezette studie ondernemen en die zich mede daardoor voorbereiden op verantwoordelijke posities in de maatschappij en ook in de kerk, zoeken elkaar daar op en proberen elkaar te helpen.

■ Van studenten naar studerenden

Vroeger hoorde je van studenten nog wel eens dat ze een typische grap hadden uitgehaald, een grap die misschien niet helemaal door de beugel kon, maar waarvan de 'burgers' toegeeflijk zeiden: 't zijn de studenten weer.

De laatste tijd is dat anders. In de storm van de jaren zestig is met de blauwe blazer veel van het studentikoze verdwenen. Veel te élitair! Ook de ontwikkelingen rond de studieprogramma's hebben ertoe bijgedragen dat studenten meer en meer simpele studerenden zijn geworden.

In verschillende opzichten is dat niet zo erg. Wel is het jammer dat de krappe tijdschema's het moeilijker maken om zich door studie en bezinning samen met anderen wat breder te oriënteren. Naast het werk voor tentamens en examens blijft er maar weinig ruimte.

En van die ruimte moeten de studentenverenigingen het nu juist hebben.

De gereformeerde studentenverenigingen bestaan echter nog. Ze zijn in hun opzet en werkwijze zo hier en daar veranderd, maar ze hebben nog steeds een belangrijke functie. Ze hebben een grote vormende waarde. Veel oud-leden zullen dat bevestigen; ik heb het ook zelf ervaren.

Studentenverenigingen scheppen – veel meer dan de vaak onpersoonlijke onderwijsinstellingen – het milieu waarin jonge studerende mensen tot belangrijke keuzes komen, waarin ze zich zelfstandig gaan oriënteren ten opzichte van 'kerk, staat en maatschappij'.

Vermoedelijk is dat voor verenigingen van studenten aan universiteiten en hogescholen nog sterker het geval dan voor die van hbo-studenten. De hbo-opleidingen zijn (waren) doorgaans korter en kennen vaak lange stages, zodat de bevolking van de hbo-verenigingen sneller doorstroomt.

Ook de wat meer schoolse opzet van het onderwijs en het feit dat relatief veel hbo-studenten in het ouderlijk huis kunnen blijven wonen, maken het leven in een 'hbo-vereniging' minder intensief dan in een 'studentenvereniging'.

Wat gebeurt er dan zoal?

Eigenlijk niet zoveel opzienbarends. Mensen komen veel bij elkaar, ze voelen zich op elkaar aangewezen. Ze praten met elkaar, organiseren van alles, maken zich druk over zichzelf en over elkaar. Deze weinig spectaculaire en meestal informele kant van het verenigingsgebeuren is moeilijk te beschrijven, maar is toch wezenlijk.

En verder? Er wordt gestudeerd en gediscussieerd. In Bijbelkringen, in disputen, in fac-groepen en hoe de werkgroepen verder ook mogen heten. De onderwerpen zijn soms een beetje specialistisch, maar opvallend is dat het meestal gaat om zaken die alle gereformeerde mensen bezig houden.

Dat maak ik op uit een jaargang van *SIC*, het

De meeste lezers zullen wel weten dat er in verschillende plaatsen gereformeerde studentenverenigingen bestaan. Zo nu en dan lees je iets over een vergadering of over het jaarlijkse paascongres. Maar daar houdt de kennis wellicht ook zo ongeveer op. Toch vormen de studentenverenigingen een belangrijk stukje kerkelijk leven.

blad van één van de verenigingen, nl. de GSV in Groningen.

Ik moest die bladen trouwens lenen. Hoewel ik reünist ben van de GSV, heb ik nauwelijks nog contact met de vereniging. Een gevolg van de wisselingen in het ledenbestand die alle studentenverenigingen al na een periode van een jaar of vijf vrijwel onherkenbaar maken.

■ Wetenschap

De gereformeerde studentenverenigingen hebben als doel hun leden 'te steunen in het dienen van de HERE, met name in hun studie'. Zo staat het in de statuten van de GSV. Daar komt het overal op neer.

Het spreekt daarom vanzelf dat er veel aandacht is voor de wetenschapsbeoefening. Dat is ook altijd zo geweest. De bezinning daarover is een blijvende opgave. Niet alleen omdat steeds nieuwe generaties studenten aankomen, het onderwerp zelf is onuitputtelijk.

Wat gebeurt er als iemand gaat studeren in het wetenschappelijk onderwijs? Hij laat zich inwiden in een fascinerend en beweeglijk bedrijf dat wetenschap heet. En hij zet zich daarvoor in. Tegelijkertijd echter wordt duidelijk dat veel docenten en medestudenten geen christenen zijn en soms de indruk wekken dat de onafhankelijke en kritische instelling die bij de wetenschap hoort, zich niet verdraagt met het geloof in wat de bijbel leert of met het lidmaatschap van een kerk die vasthoudt aan een oude belijdenis. En het wordt nog ingewikkelder als blijkt dat soms iets als wetenschap wordt aangeboden wat eigenlijk beter ideologie kan heten.

Een mooie opgave! Simpel lijkende oplossingen zijn onbevredigend. Je met huid en haar in de academische (sub)cultuur geven, zou je kunnen losweken van geloof en kerk. Je een beetje op een afstand houden van het wetenschappelijke bedrijf zou je een slechte student maken.

De kunst is een positieve houding tegenover de wetenschap te ontwikkelen tegen de achtergrond van een bezonnen christelijke werkelijkheidsvisie.

Uit de nummers van *SIC* en uit enkele dispuutsverslagen die ik onder ogen kreeg, blijkt dat over deze zaken veel is gesproken. Soms in het algemeen, op een min of meer filosofische manier, vaak ook toegespitst op bepaalde vakgebieden.

Opvallend vond ik dat men het wat dit betreft niet wil laten bij oefeningen in droogzwemen. Men wil zich ook dienstbaar maken aan anderen. Zo heeft een fac-groep van biologen zich intensief beziggehouden met de

visie van het GPV op milieu en ruimtelijke ordening.

■ Geloven en belijden

Zoals gezegd, zijn in de studentenverenigingen vaak zaken aan de orde die voor iedereen van belang zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval als het gaat om de ontwikkeling en verdieping van een persoonlijk christelijk leven.

In de laatst uitgegeven almanak van de Kamper studentenvereniging valt te lezen dat men zich daar breed met dat onderwerp heeft bezig gehouden. In Groningen blijkt hetzelfde thema aan de orde te zijn.

Vanuit de overtuiging dat het leven met God niet mag blijven steken in oppervlakkige gewoonten of in intellectuele stellingen, zoekt men elkaar om eigen geloven en belijden rijker en dat wil ook zeggen persoonlijker te maken. Dat gebeurt in Bijbelkringen, maar ook in een speciaal met het oog daarop ingericht dispuut en in algemene vergaderingen.

Wie de neus buiten de gereformeerde deur steekt, wordt overstromd met vragen. Aan de universiteiten en hogescholen zijn heel wat van die vragen van intellectuele aard. Als christen moet je antwoord zien te vinden op allerlei vormen van relativisme en van vernuftige kritiek op het christelijk geloof.

Maar wie daarmee bezig is, zal ontdekken dat die onderneming zelf nooit eindigt en dat daardoor geen zekerheid van het geloof is te veroveren. Die zekerheid is er alleen in het verbond met de HERE, in de liefde van God die in Jezus Christus is en waarvan niets, maar dan ook niets, mij zal kunnen scheiden (Rom. 8).

In de GSV is het afgelopen jaar o.a. gesproken over het boek *Prediker*. Ik herinner me nog levendig dat dat vijftien jaar geleden ook gebeurde. De *Prediker* is een herkenbare figuur: er is geen eind aan de vragen en de ontdekking dat alles in cirkels lijkt rond te draaien, kan onuitsprekelijk vermoeiend werken. Maar het is ook de *Prediker* die laat zien dat de overwegingen van een kind van God een batig slot hebben: het vrezen van God geeft moed, ook al blijven de vragen heus wel komen.

■ Oriëntering

Veel van wat er in de studentenverenigingen gebeurt, zou je oriëntering kunnen noemen. De horizon van ervaring wordt door studie wijder. Er zijn heel wat zaken ten opzichte waarvan een houding moet worden gevonden of – in een nieuwe situatie – bevestigd. Men oriënteert zich op de wereld, op de vragen die vanuit de wereld worden gesteld.

Er wordt gezocht naar de eigen plaats in de moderne cultuur. Een dispuut binnen de GSV heeft zich afgevraagd wat er in het leven zoal cultuurbepaald is en op welke manier de Bijbel houvast biedt bij het bepalen van een standpunt dat uitstijgt boven het 'het hangt er maar vanaf hoe je er tegenaan kijkt'. Het verslag maakt duidelijk dat de vragen zich vermenigvuldigen.

De studentenverenigingen oriënteren zich ook op de kerken. Er wordt natuurlijk nagedacht het kerklidmaatschap als criterium voor de toelating van leden. In Groningen is men al lange tijd bezig te zoeken naar een goede manier om ook contacten met anderen te onderhouden, b.v. via een gastlidmaatschap.

Er wordt ook studie gemaakt van de jongere kerkgeschiedenis, van ontwikkelingen op theologisch en ethisch terrein. En steeds heeft die studie een heel praktisch doel: het ontwikkelen van een visie. Met een open oog voor wat er 'buiten' plaatsvindt, zoekt men aansluiting bij wat er in de gereformeerde kerkelijke wereld gebeurt. Kritisch, allicht. Maar wel met de bedoeling verder te komen: hoe zeker is dat? valt dat ook tegenover anderen te verdedigen? klopt dat wel op elkaar?

Daarmee worden de ouderen in onze kerken ook uitgedaagd. Ik vond in één van de afleveringen van *SIC* een interview met drs. J. P. de Vries van het Nederlands Dagblad. Er werden wezenlijke vragen gesteld, waarvan de kennelijke bedoeling was tot een betere fundering van eigen ethische oordelen te komen, b.v. waar het gaat om de vraag op welke manier 'gevolgen' invloed moeten hebben op de ethische waardering van het handelen.

Studentenverenigingen zijn trainingscentra; ze voorzien in onderlinge begeleiding bij oriëntatie en confrontatie. Er is de laatste tijd wel eens kritiek geuit op de organisatoren van studentencongressen die niet-gereformeerden uitnodigden om in een forum de degens te kruisen met 'eigen' mensen. Inderdaad kan daar een probleem in zitten, maar de bedoeling die er achter ligt, valt goed te begrijpen. Regelmatig, het hele jaar door, worden studenten (evenals anderen trouwens) geconfronteerd met – soms moeilijke – kritische vragen. Het kan dan geweldig verhelderend zijn als je eens rechtstreeks een ervaren en deskundig iemand uit het gereformeerde 'kamp' op die vragen kunt horen reageren.

In ieder geval hebben jongeren en ouderen elkaar nodig: om op een christelijke wijze bij de tijd te blijven.

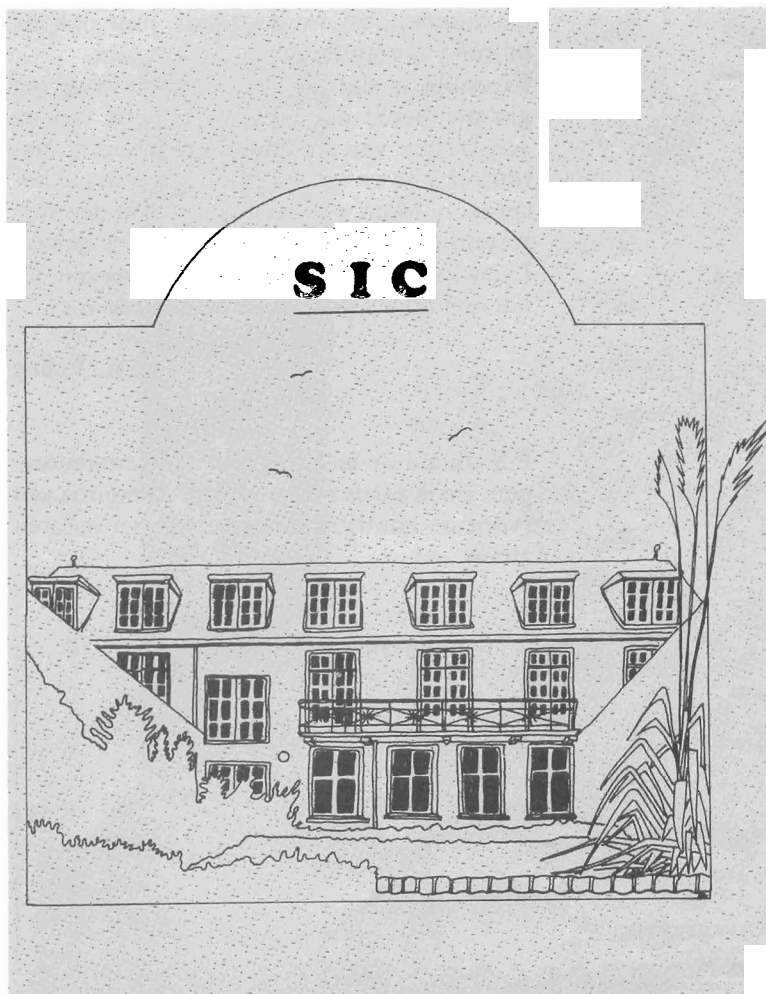
■ Veel leden, één lichaam

Het verleden heeft geleerd dat het voor veel studentenverenigingen fataal is als zich afsluiten van of zelfs afzetten tegen de kerkelijke gemeenschap waarin ze staan.

Het is verheugend dat er in de nu bestaande verenigingen gepoogd wordt openheid en kerkelijke gemeenschapszin te bevorderen. Maar er liggen in de specifieke aard van een studentenvereniging factoren die dat tot een blijvende opdracht maken.

Omdat veel studenten van elders komen en dus nog niet geworteld zijn in de kerkelijke gemeente waarin ze door hun studie terechtkomen, bestaat een sterke neiging tot ge-

271

GEREFORMEERDE STUDENTENVERENIGING GRONINGEN

meenschapsvorming met elkaar. En wanneer dan ook de gedachte opkomt dat hun problemen anders liggen dan die van andere mensen in de kerk, misschien gevoed door wat wantrouwen bij die andere mensen, dan komt zo'n studentenvereniging toch gauw een beetje apart te staan.

Als de instelling van de mensen wel positief is gericht op de gemeenschap, dan hoeft dat geen grote problemen op te leveren. Toch lijkt het me verstandig te blijven zoeken naar mogelijkheden om de integratie te bevorderen, zoals men b.v. in Groningen deed door georganiseerde contacten met verschillende jeugdcentrales. Van die kant werd geklaagd over de geringe betrokkenheid van studenten bij het werk van de jeugdverenigingen. En die kunnen, zo werd gezegd, juist ook de inbreng van studenten best gebruiken.

Eigenlijk is dat laatste bevestigd door het globale beeld dat hier is geschetst van de activiteiten van studentenverenigingen. Natuurlijk zijn er wel specifieke kwesties te bespreken. Maar we leven allemaal in dezelfde wereld en we leven ook uit hetzelfde geloof. Daardoor zijn we op elkaar aangewezen, als het oog op het oor, als de hand op de voet.

K. Veling

P.S. Ik zal de jaargang van *SIC* terugbezorgen. En ik zal de maagdelijke acceptgirokaart (voor de contributie?) er ook maar in laten zitten.

BOEKBESPREKING

De zoeklichten in de schijnwerper

Er dwaalden mensen rond in het donkere Gebouw van de Wetenschap. Zij droegen zoeklichten met zich mee om met behulp daarvan kennis te vinden. Ieder had een eigen zoeklicht en de zoeklichten verschilden onderling sterk in vormen en kleuren. Ieder zocht ook in een eigen richting – daar waar hij hoopte dat zijn licht hem kennis zou onthullen.

Twee mensen waren op zoek naar elkaar, want zij bestudeerden de mens. Toen zij elkaar ontmoetten, bescheen elk de ander met zijn licht. Zij beschreven elkaar wat zij zagen, maar raakten daardoor in verlegenheid: de een scheen groen, de ander rood. Dit had de schijn van een wetenschappelijk probleem en zij zetten zich dan ook gezamenlijk neer om deze zaak in alle rust te bespreken.

Het nevenstaande is een typering van het onderwerp waarover K. Veling een proefschrift heeft geschreven. In zijn boek toont Veling aan dat in het Gebouw van de Wetenschap op heel verschillende manieren gewerkt wordt en dat die verschillen diep gaan. Wetenschappers zijn het er lang niet altijd over eens welke dingen en problemen de moeite van het onderzoeken waard zijn. En als ze zich wel op dezelfde dingen en problemen richten, blijkt vaak dat ze er op heel verschillende manieren tegenaan kijken.

Het is de moeite waard die verschillen te bespreken. Dat is geen gemakkelijk gespreksonderwerp, want veel wetenschappers lijken er sterk in te geloven dat hún manier van kijken en hún manier van onderzoeken de beste is. Juist omdat het gespreksonderwerp moeilijk is, is het boek van Veling een winst. Het geeft namelijk een aantal punten

ADVERTENTIE

**Zoudt U
gelukkig getrouwd willen zijn?**

Bel of schrijf naar het
'Christelijk Huwelijksbureau'

Postbus 8 – 7450 AA Holten

Tel. 05483-3277

van bespreking. Die punten moeten behandeld worden om te kunnen beoordelen of een bepaalde manier van kijken en onderzoeken de moeite waard is. Over die punten straks meer.

geen snelle partijganger

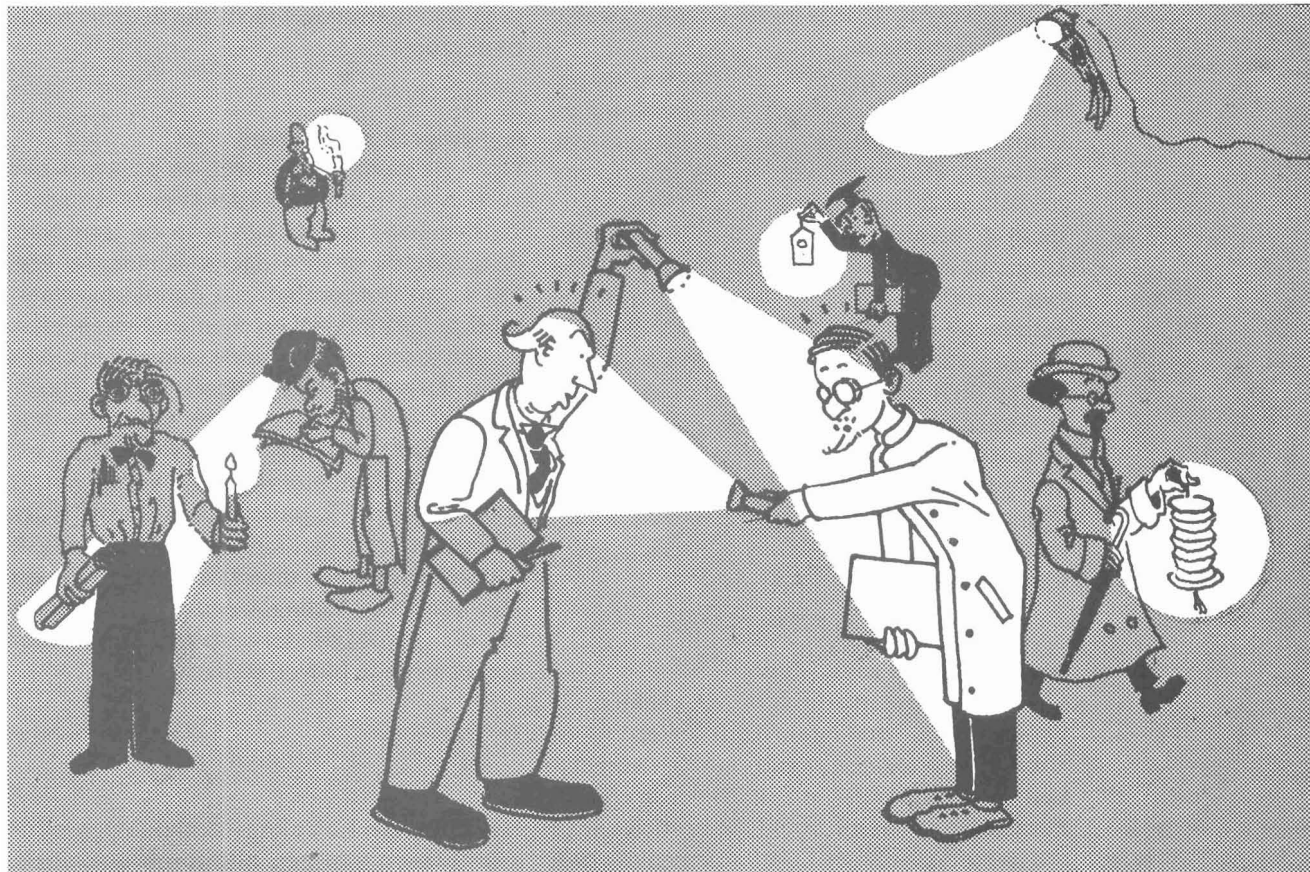
Eerst wil ik proberen duidelijk te maken hoezeer dit boek van Veling in het verlengde ligt van zijn andere werk. Net als veel christelijke wetenschappers is ook Veling geboeid door de vraag naar de verhouding van geloof en wetenschap. Hij heeft zijn gedachten daarover verschillende malen op papier gezet. Daarin valt op dat hij geen haast heeft zich te vereenzelvigen met één van de bestaande

een goede scheidsrechter

In zijn proefschrift trekt Veling deze lijn door. Het gaat hem er niet om partij te kiezen voor één bepaalde manier van kijken en onderzoeken. Hij onderkent dat er verschillende manieren van kijken en onderzoeken zijn en wil een kader scheppen om die *verschillen bespreekbaar* te maken. Als een goede scheidsrechter neemt hij niet deel aan het spel, maar zorgt hij er voor dat de verschillende partijen zich aan de spelregels houden.

zoeklichten op de mens

Wat is nu een voorbeeld van verschillende manieren van kijken en onderzoeken?

273

meningen op dit punt. Genuanceerd en met argumenten maakt hij duidelijk dat de wetenschap geen neutraal werkterrein is waarop het geloof geen enkele rol speelt (tegenover het positivisme). Ook is de Bijbel volgens hem niet zonder meer een bron van gegevens voor de wetenschap (tegenover het fundamentalisme). En het verband tussen de religieuze uitgangspunten van christelijke filosofen en wat zij aan wetenschappelijke ideeën lanceren, is nooit zo duidelijk dat die ideeën bij voorbaat aan alle kritiek ontheven zijn (tegenover de Wijsbegeerte der Wetsidee).

Veling zet een aantal verschillende visies op de mens naast elkaar. Zo is er een visie waarin er van uitgegaan wordt dat het gedrag van de mens vooral bepaald wordt door wat hij van z'n ervaringen heeft geleerd. Als je bijvoorbeeld eens door een grote hond bent gebeten, dan heb je geleerd in het vervolg angstig te reageren op iedere grote hond die je tegenkomt. Een andere visie stelt dat het gedrag van de mens vooral bepaald wordt door de manier waarop hij de dingen en zichzelf ziet. Of je bijvoorbeeld een stomp tegen je schouder uitlegt als een teken van vriendschap of als een teken van vijandschap, hangt

Zoeklichten in de wetenschap
Piet Sebens

ervan af of je de ander beschouwt als een vriend of als een vijand – en ook doe je er goed aan de bedoeling van de ander in je uitleg te betrekken.

In de lijn van deze verschillende visies wordt veel onderzoek gedaan om te komen tot uitspraken over het gedrag van de mens – uitspraken die door iedereen te controleren zijn. Deze uitspraken vormen samen een *theorie*. Zo kun je zeggen dat elke visie een eigen theorie heeft.

zoeklicht op de theorieën

Als je ervan uitgaat dat het gedrag een reactie op je omgeving is, kom je tot een heel andere theorie dan wanneer je uitgangspunt de gedachte is dat het gedrag een actieve uitleg van je omgeving is. Hoe is nu uit te maken welke theorie de beste is?

Daarvoor kijkt men vooral naar twee zaken: wordt er veel door de theorie *verklaard* en komen veel *voorspellingen* die de theorie doet, uit. Hiermee schiet je echter nog niet zoveel op: de ene theorie verklaart en voorspelt grotendeels ander gedrag in vergelijking met de andere theorie. Een vergelijking van theorieën lijkt dan op de poging uit te maken welke van de twee boeren de beste veestapel heeft: de boer met koeien en kippen of de boer met paarden en pauwen. Om de waarde van theorieën te beoordelen, zul je ook aandacht moeten geven aan de verschillende manieren van kijken die ten grondslag liggen aan de verschillende theorieën. Er zal een zoeklicht op de zoeklichten gericht moeten worden.

zoeklicht op de zoeklichten

Op welke punten zou je de zoeklichten, de verschillende manieren van kijken (door Veling *principes* genoemd) kunnen vergelijken en beoordelen? Je kunt bezien hoe groot het gebied is dat elk zoeklicht bestrijkt en of dat gebied ook steeds groter gemaakt wordt met behulp van het zoeklicht zelf (en niet met behulp van allerlei trucs, zoals bijvoorbeeld het licht via een spiegel om de hoek kaatsen en via een andere spiegel het beeld weer opvangen). Dit is het eerste punt van bespreking: hoe groot is het bereik van de verschillende principes, hoe *vruchtbaar* zijn ze. Een voorbeeld kan duidelijk maken dat een vergelijking op dit punt echter vrijwel onmogelijk is. Einsteins amper uitgewerkte relativiteitstheorie werd aanvankelijk verworpen ten gunste van de in veel opzichten uitgewerkte klassieke mechanica van Newton. Op grond van één momentopname kun je echter niet beoordelen hoe vruchtbaar een

principe is. De visie van Einstein moest de tijd krijgen om vruchtbaar te blijken.

Een tweede punt van bespreking is de vraag: heb ik als onderzoeker het gevoel dat mijn manier van kijken wel ergens op slaat – doe ik wel recht aan datgene wat ik onderzoek – (en in de woorden van Veling:) is mijn principe wel *adequaat*? Maar ook hier kan een vergelijking geen uitsluitel geven welk principe het meest adequaat is. Want de belichting van de mens vanuit één bepaalde hoek met één bepaald zoeklicht is *eenzijdig*. Het gesprek tussen wetenschappers met verschillende principes moet nu voorkomen dat elk zijn eigen visie gaat *verabsoluteren*. Het gesprek moet er voor zorgen dat het voor elke wetenschapper een vraag blijft: doe ik met mijn benadering wel recht aan datgene wat ik onderzoek.

een gesprek zonder eind

Op welk punt je theorieën en principes ook vergelijkt, steeds blijkt dat er geen dwingende conclusie te trekken is in de trant van: deze theorie of dit principe is nummer één. Dit komt ook omdat een onoplosbaar verschil in (geloofs-)overtuigingen meespeelt in de keuze van een bepaalde manier van kijken en onderzoeken. En (geloofs-)overtuigingen laten zich nu eenmaal noch strikt bewijzen noch zijn ze afdoende te weerleggen. Desalniettemin vormen ze wel de *grondslag* van elk wetenschappelijk onderzoek. Daarom is een gesprek over de (geloofs-)overtuigingen in de wetenschappelijke discussie niet te ontlopen. Het boek van Veling is een goede stimulans om dit gespreksonderwerp met argumenten aan de orde te blijven stellen.

Otto B. Wiersma

Het boek van K. Veling (*Methodologie en de grondslagen van een pluriforme sociologie*, Van Gorcum, Assen 1983, prijs: f 35,-) is een stuk gemakkelijker te lezen als u eerst een boek neemt dat u een inleiding geeft in de wetenschapsfilosofie. Een veel gebruikte inleiding is: H. Koningsveld, *Het verschijnsel wetenschap*, Boom, Meppel 1976.

Van eeuwigheid als grond gelegd

Al maandenlang ligt op mijn tafel te wachten op aankondiging in ons blad de studie van dr. M. J. Arntzen, *Van eeuwigheid als grond*

gelegd, waarin hij, zoals de ondertitel zegt, 'gedachten over de vrederaad' geeft.

Waarom zo lang gewacht? Laat ik er niet omheen draaien: omdat het zo'n boeiende studie is! Dat lijkt misschien wat onwaarschijnlijk: Een *dogmatisch* geschrift zou zó spannend zijn? Kom nou! Toch is het helemaal waar. Ik had dit boekje van ruim honderd bladzijden snel willen aankondigen. Maar er eenmaal mee bezig, kon ik maar niet ophouden (de studenten in de collegezaal hebben het gemerkt!) met Arntzen in gesprek te blijven. Het werd voor mij hoe langer hoe spannender.

De lezer zal begrijpen dat dit betekent dat er – gelukkig – ook wat te praten valt en ik dus op verschillende punten mijn vragen aan het adres van de auteur heb. Zo vraag ik me af of Arntzen Arminius (in verband met het hier aan de orde zijnde thema) niet te hoog waardeert (18 e.v.: m.i. spreekt Arminius niet over de vrederaad tussen de Vader en de Zoon, maar over een onderhandeling tussen God en Christus en daar zit, naar ik meen, een dikke adder onder het gras) en K. Schilder niet te laag (die een poging doet om de vrederaad in te ordenen in de leer van de drieëenheid). Ik vraag me ook af of het door Arntzen geleverde Schriftbewijs altijd zo gelukkig is. Men kan m.i. ps. 2.6.7 ('Ik wil gewagen van het besluit des HEREN: Hij sprak tot mij: mijn zoon zijt gij; Ik heb u heden verwekt') niet aanwenden *zowel* voor de leer van de eeuwige generatie *alsook* voor die van de vrederaad tussen de Vader en de Zoon met het oog op onze verlossing (50 e.v.). Zo zou er meer zijn te noemen. Maar hoeveel staat er niet tegenover! Laat ik een paar dingen mogen noemen.

In de eerste plaats: Arntzen spreekt met warmte, met liefde over dit belangrijke, dogmatische onderwerp. Vervolgens: hij spreekt ook met een grote mate van kundigheid. En dan ten derde: hij spreekt een actueel woord in deze studie.

Voor wat het *eerste* betreft: daar moet u eigenlijk het boek zelf voor lezen. Arntzen weet van de eerste tot de laatste bladzij van zijn boek de juiste toon te treffen. Voor mij was het niet nodig geweest dat de schrijver er (96 e.v.) *afzonderlijk* op wijst, hoe dikwijls het dogmatisch betoog zich verheft tot een lofzegging als wordt gesproken over het grote geheimenis dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest over ons, zondaren, tesamen een eeuwige raadslag van vrède hebben. Want uit heel *zijn* betoog straalt de liefde voor de christelijke leer en voor dit centrale deel daarvan. Wat doet dat een mens goed in een tijd, waarin blijkbaar iedereen vrij aan de

KORT GEHOUDEN

Weldadigheid

In het theologisch en kerkelijk spraakgebruik zijn sommige woorden zeer geliefd. Neem het woord 'bevrijding'. Het is vandaag 'in' om met dat woord te koketteren, inclusief de modern-religieuze ballast.

Een predikante wilde op één van de advents-zondagen preken over Rom. 13:11-14. 'Want het heil is ons nu meer nabij, dan toen wij tot het geloof kwamen'. Tot haar verbazing ontdekte ze dat de Groot Nieuws Bijbel vertaalt: 'Onze bevrijding is nu dichterbij dan toen we begonnen te geloven'. In Trouw schreef ze hierover een artikelje, met de klacht: 'Heilbegerig mag je niet meer zijn. Je moet bevrijd worden en uit bevrijden gaan'. Aan de andere kant worden in het theologisch en kerkelijk spraakgebruik ook bepaalde woorden juist afgekeurd en geschrapt. Dat is b.v. het geval met het woord 'weldadigheid'.

Als je velen geloven mag is dat een 'vies' woord in de kerk en in de maatschappij. Zeker als het gaat om de diakonale taken. De kerk moet nodig afstand nemen van het idee van de ondersteuning der armen, en zich inzetten voor de réchten der armen.

Zo branden dan de discussies los over de vraag wat de diakenen vandaag moeten doen: ondersteuning verlenen aan hen die van minima moeten leven, of op het Binnenhof gaan demonstreren tegen het sociaal beleid van de regering inzake de minima. Is de eerste mogelijkheid eigenlijk niet te vergelijken met het pannetje soep van vroeger (en dus een schande), en is de tweede mogelijkheid niet de grote uitdaging in het heden: opkomen voor de rechten van onderdrukten en op pad gaan voor hun 'bevrijding'?

'Weldadigheid' riekt volgens velen naar pannetjes soep. Of komt niet verder dan de lijfrokken en mantels van ene discipelin Dorkas. Laatst hoorde ik voor de autoradio een betoog van ds. H. A. Visser 'Onder de hoogtezon' over het verhaal van Dorkas in Hand. 9. Hij sloeg de waarde van dit verhaal niet hoger aan dan die van het apocriefe boek Tobias. 'Weldadigheid' is volgens hem verkapt discriminatie van de armen en onderdrukten. De naaikransen van deftige dames onder de naam 'Dorkas' uit de vooroorlogse tijd is er het bewijs van.

Alsof daarmee de boodschap van Hand. 9 is geraakt! Zo vaak de Bijbel spreekt over weldadigheid geschiedt dat in het raam van Christus' verlossing ('het heil is ons nu meer nabij', Rom. 13) en van het lofoffer: 'Vergeet de weldadigheid en de mededeelzaamheid niet, want in zulke offers heeft God een welgevallen' (Hebr. 13:16).

De weldadigheid schrappen? Niet vergéten!

C. J. Smelik

jacht op 'de leer' mag deelnemen en dan zelfs onder ons nog 'met begrip' tegemoet moet worden getreden *als* hij maar een religieus gezicht trekt of verklaart dat hij in z'n jeugd toch zulke strèng-gereformeerde ouders heeft gehad. Ja, in zo'n tijd is het een pure verkwikking een man te ontmoeten, die recht van God weet te spreken en daarin wel uit de toon van onze tijd valt, maar wel in het gezelschap van de *algemene* kerk is (vgl. Job 42,7) – recht van die God die wij in het aangezicht van de Christus mogen kennen als de Drieënige, die 'van eeuwigheid' met ontferming is bewogen geweest.

En de toon van liefde en warmte bij Arntzen is daarom zo verantwoord omdat de auteur bijzonder deskundig is. Hij weet waarover hij spreekt. Hij kent de problemen. Hij weet binnen welke kontekst hij spreekt. Dus we kunnen geen goedkope oplossingen van hem verwachten en geen grote slagzinnen. Ook op dit punt valt Arntzen ongetwijfeld uit de toon en zal zijn studie waarschijnlijk geen bestseller worden (hoewel, geëerde lezer, u daaraan natuurlijk wel iets kunt doen). Wie een *bestseller* wil schrijven en daarbij de christelijke leer wil betrekken, doet het beste zich *niet* te laten hinderen door een grote mate van deskundigheid. Integendeel. Hier is het recept: men neme evenveel zelfverzekerdheid als *ondeskundigheid* en roere dat een poosje (niet moe worden!) terwijl men er wat snippers eigentijdse cliché's in strooit (zoals: 'een stuk', vooral ook: 'een stuk nood', 'aanreiken', 'problematisch', 'in zijn', voor het één of het ander en dan niet te vergeten: 'uiteindelijk' en 'ten diepste' – dit laatste woord vooral te gebruiken wanneer men toch niet van plan is naar de diepte af te steken) en diene het geheel op met de pretentie als jongere tot jongeren te spreken. Gegarandeerd dat alle 50-plussers zich haasten om méé te kunnen praten. Zo niet Arntzen. Hier is een man aan het woord die een leven lang zich in de zaken, die aan de orde zijn, heeft verdiept en zó naar een bepaald thema toegaat. U moet er eens op letten, hoévél de schrijver op een klein aantal bladzijden klaar kan maken en dat in ongekunstelde, soms zelfs wat houterige stijl. Daaraan is de vakman te herkennen, die dan ook die andere deskundige, K. Schilder, puntig weet te kritiseren als deze zich in *zijn* kritiek op A. Kuiper (39 e.v.) te ver laat meeslepen in de kwestie van de 'eeuwige aanstelling' van de Middelaar. Wel moet het me van het hart dat Arntzen zijnerzijds wel iets te weinig oog heeft voor het góed recht waarmee Schilder de term 'Scheppingsmiddelaar' voor Christus onaanvaardbaar verklaarde. Wat is het

overigens een feestelijke zaak om een noodzakelijke discussie verder te zien gaan: dogmatiek vraagt om afzondering van de studeerkamer, maar kan ook niet buiten het *gesprek* tussen de broeders. In een monoloog verkommert de man die zich mag bezighouden met de geloofsschat van de kerk, die *geméenschap* der heiligen.

En dan tenslotte: Arntzen spreekt een *actueel* woord. En dat niet omdat de actualiteiten-rubrieken van radio en televisie op geregelde tijden het thema aan de orde zouden stellen dat in deze studie aan de orde is (u weet wel met vaak die prettige aankondiging dat u 'alles' over dit en dat verteld wordt – in 2 of 3 minuten). Hoe zou dat te verwachten zijn in dezelfde tijd, waarin zelfs zeer achtbare christelijke kranten bij tijd en wijle verzekeren dat *dogmatische* onderwerpen niet in de actualiteit staan? Maar toch – de studie van Arntzen is actueel, omdat hij ons van al onze haastigheden en vluchtigheden wègroept en aandacht vraagt voor wat *wezenlijk* is voor de christelijke kerk: haar geloof in de *levende*, de *drieënige* God. Deze is het die Nieuws laat boodschappen dat daarom zo actueel is, omdat het 'vóór de grondlegging van de wereld' in zijn raads-kamer is geweest. Onze krant van gisteren is vandaag al weer verouderd. Maar zijn liefde van eeuwigheid voor de zijnen is vandaag en morgen en *tot* in eeuwigheid springlevend, fontein van leven en van vreugde. Die liefde leert ons ook onderscheidend spreken over onze actualiteiten. Want wat 'van eeuwigheid als grond gelegd' is, maakt ons 'in de tijd' bekwaam om nuchter te zijn en vast te staan in de stroom van de dagelijkse actualiteit en dan te weten wát er aan de gang is.

Daarom wil ik in een andere rubriek één dezer weken nog graag op dit geschrift terugkomen. Wie het onder de hand dan in huis heeft gehaald, is al weer wat meer op de hoogte! Op de hoogte van de tijd, die nog altijd *naar Christus* wordt gedateerd, die Christus die in de vrederaad tot Middelaar is gesteld en van Wie de Vader in de tijd heeft geroepen: 'Deze is mijn Zoon, de geliefde, in Wie Ik mijn welbehagen heb – hoort Hèm'.

J. Kamphuis

N.a.v.: M. J. Arntzen, *Van eeuwigheid als grond gelegd. Gedachten over de vrederaad*. Uitg. Van den Berg, Kampen. Omvang 106 bladzijden. Prijs f 16,50.

Woord en sekte

Graag wil ik in ons blad aandacht geven aan de verschijning van een boek van mederedacteur De Vries, onder de titel 'Het ene Woord en de vele sekten'.

Dr. De Vries heeft zelf de opzet en de bedoeling van z'n boek aldus weergegeven: 'de eenheid van Gods Woord te handhaven en uit te werken tegenover het fragmentarisch, biblicistisch en vaak willekeurig gebruik van de Schrift door allerlei sekten' (p. 154). Titel en inhoud van het boek corresponderen dan ook goed op elkaar. De vele sekten worden onder de loep genomen vanuit de invalshoek: hoe lezen en hanteren zij de Schrift? De auteur heeft niet de bedoeling gehad de vele sekten de revue te laten passeren om ze in al hun leerstellingen te beoordelen. Wel geeft hij in hoofdstuk 1 enkele notities over het wezen en de kenmerken van sekten. Maar de point blijft: aantonen het oppervlakkig lezen en eigenmachtig uitleggen van de Schrift door de sekten.

Daarbij komen vooral de Pinksterbeweging en het Chiliasme aan de orde. Terecht. Vanuit deze hoek gaat veel invloed uit op ouderen en jongeren in de kerk. Of die invloed qua aantrekkingskracht groter is dan die van het 'moderne' christendom, zoals De Vries en het Woord vooraf stelt, betwijfel ik. Mijn ervaring is dat beide visies, zowel de 'Pinkster-evangelische' als de 'radicaal-evangelische', vele volgelingen maken.

In het kader van het Schriftgebruik (misbruik) komen vele onderwerpen ter sprake: kinderdoop en Geestesdoop, spreken in tongen, gebedsgenezing, Chiliasme, het 'herstel' van Israël, de moderne visie over hemel en hel, de 'tussentoestand'.

Methodisch laat dr. De Vries eerst zien hoe met vele Schriftplaatsen gemanoeuvreerd en gemanipuleerd wordt (tot in het absurde toe) en vervolgens geeft hij de schriftuurlijke exegese van die Schriftplaatsen. Soms geschiedt dat zelfs zeer uitvoerig, met name bij Rom. 9-11 en Openb. 20. Het tekstregister is naast de inhoudsopgave dan ook van grote waarde, juist gezien het onderwerp van dit boek. In de discussie met sekten wordt immers met teksten 'geschermd', waarop weerlegging nodig is. Welnu, via het register kan ieder zich snel oriënteren over die teksten.

Daarmee wil geenszins gesuggereerd zijn dat de discussie en weerlegging een zaak is van losse teksten. Integendeel. Dr. De Vries laat steeds helder zien dat de éénheid van de Schriften bepalend is. Fragmentarische bijbeluitleg blijkt steeds weer de zwakte en de dwaasheid van de sekten te zijn.

Bijzonder instructief zijn ook de bladzijden waarin de achtergronden van sekte-denkebeelden en van sekte-groei worden aangewezen: over de sekten in het algemeen (p. 14-18), over de Pinksterbeweging (p. 33-34), over het chiliasme (p. 53-54). Daarmee komen deze sekten in de actualiteit voor ons te staan.

Zoals gezegd: met name Openb. 20 ontvangt ruime exegetische aandacht, in het raam van het hele bijbelboek. Uiteraard komt daarbij de betekenis van de '1000 jaren' aan de orde. Ik meen dat een bespreking van en confrontatie met de uitleg van dr. C. van der Waal en van ds. C. Vonk (in resp. 'Openbaring van Jezus Christus' I en II en 'De Voorzeide Leer' Ib, alsmede 'De doden weten niets') van belang waren geweest. Zij wijken immers af van de traditionele gereformeerde exegese wat betreft de 1000 jaren. En bij Vonk hangt dat heel nadrukkelijk samen met zijn visie op 'de ziel'.

De bijlage bevat de herpublicatie van drie artikelen van K. Schilder in de 11e jaargang van ons blad. Deze bijlage is maar niet een 'toegift' die los staat van het onderwerp. Het blijft gaan over de eenheid van de Schrift, nu toegespitst op de prediking. K. Schilder schrijft dat we met een recht inzicht in Gods voortgaande werk in de ene heilsgeschiedenis de prediking, ook de catechismus-prediking, kunnen verrijken en verdiepen. Met het oog op de stichtelijk-exemplarische en de modern-exemplarische prediking is bewaaring en verdieping van dat rechte inzicht bijzonder nodig. Daarom zijn we dankbaar voor de herpublicatie van het opstel van Schilder en voor de publicatie van het boek van De Vries.

C. J. Smelik

N.a.v. *Het ene Woord en de vele sekten*, dr. W. G. de Vries, uitgave Oosterbaan & Le Cointre 1983, 200 pagina's, prijs f 24,10.

ADVERTENTIE

GOED/KOPIE VAKANTIE
IN EIGEN SFEER?

ADVERTENTIES OVER
RUIL
HUUR
VERHUUR

vindt of plaatst U in onze
ruil- of verhuurgids.

Vraag eens een
GRATIS verhuurgids!

BURO

REJO

Vakantie-advertentie-centrale
voor de Gereformeerde Gezindte

Tel. 01749-12815 (v.d. Kooij)

De smalle weg

Men staat telkens weer versteld over de wijze, waarop men bijbelteksten in het medemenselijkheids-schema weet te persen.

In De gereformeerde vrouw, het orgaan van de synodaal-gereformeerde vrouwenbond, beschrijft mevr. D. de Jong-Bakker de smalle weg tegenover de brede weg, waar Christus in Matth. 7 : 13, 14 over spreekt:

Twee mogelijkheden om uit te kiezen: een wijde poort en een brede weg of een nauwe poort en een smalle weg.

Die wijde poort en brede weg, lijkt die op de rechte vierbaanssnelwegen, waarlangs wij doorgaans het liefst reizen? Wie kent niet het beeld daarvan, voortsnellende auto's, knipperende lichten als je niet snel genoeg opzij gaat. Voortjakkeren naar . . . ja, wie weet waar naar toe?

De uitgerangeerde automobilist op de vluchtstrook krijgt geen aandacht. De signalen om hulp worden niet opgemerkt. We kunnen er toch gemakkelijk omheen en we hebben haast. Ieder kijkt recht voor zich uit, in zijn pogen anderen voorbij te streven. Aandacht voor de ander kost tijd en dus geld. En geld is macht en dus belangrijk in deze wereld.

Wat wil Jezus dan met de smalle weg en een nauwe poort? Een smalle weg is niet gemakkelijk begaanbaar. Meestal niet zo goed geplaveid. Je kunt elkaar ook niet zomaar voorbij lopen. Als je elkaar tegenkomt moet je wel even aan de kant gaan staan om plaats te maken voor de ander. Wil je samen lopen dan moet je dicht naast elkaar gaan. Arm in arm misschien wel. Jouw stap regelen naar die van de ander. Allemaal situaties, die tijd kosten en dus geld. Je moet dan wel veel inleveren ten gunste van je tochtgenoten. Toch is dit volgens Jezus het meest hoopvolle pad, het biedt perspectief voor de toekomst.

De weg van geloof en bekering, de smalle weg achter Jezus aan, wordt dus een weg van (mede)menselijke ontmoetingen. En Hij zelf? Ach, durft de schrijfster te zeggen, Hij heeft zich zijn leven op aarde 'misschien ook anders voorgesteld' en 'meer van ons verwacht'. Zo wordt Hij die Zichzelf niet aan de mensen toevertrouwde 'omdat Hij hen allen kende, en omdat het voor Hem niet nodig was dat iemand van de mens getuigde' als een machteloze Middelaar voorgesteld. Maar de bijbel zegt: 'Hij wist zelf, wat in de mens was' (Joh. 2 : 24, 25). Maar mevr. De Jong durft Hem zó te tekenen:

Een moeilijke keus waar wel konsekwenties aan vast zitten. Kiezen we voor het smalle pad, dan wordt de bergrede onze routebeschrijving. Meer dan het gewone betekent dat. Telkens weer kiezen. De weg zoals we die voor onszelf uittekenen is meestal niet zo smal. Jezus heeft zich zijn leven op aarde misschien ook anders voorgesteld. Meer van ons verwacht. Het pad werd voor Hem bijna onbegaanbaar, omdat we Hem in de steek gelaten hebben, zodat het op het kruis moest uitlopen. Toch is er juist door die uiterst smalle doorgang ruimte gekomen voor een hoopvolle toekomst. Een nieuw begin. Voor de mensen die achter Jezus gaan, blijft het voorlopig nog een eenzaam avontuur. Dikwijls worden je keuzes niet begrepen of zelfs niet geaccepteerd. De weg achter Jezus is een gaan uit de zekerheid van de gevestigde orde, van de algemeen aanvaarde normen.

Natuurlijk 'de gevestigde orde' en de 'algemeen aanvaarde normen' moeten het weer ontgelden. Het mode-deuntje van deze tijd. En een 'zielige' Jezus, die door mensen in de steek gelaten is moet dan ons 'voorbeeld' zijn. Maar de bijbel spreekt heel anders over Hem en zijn kruis: 'Ik heb macht het (leven) af te leggen en macht het weder te nemen; dit gebod heb Ik van de Vader ontvangen' (Joh. 10 : 18). Verzoening door voldoening. Geen woord in dit artikel over de waarschuwing van Jezus zelf: breed is de weg die tot het verdèrf leidt en velen zijn er, die daardoor ingaan.

Euthanasie

De pers wist te melden dat er plannen bestaan ieder die dit wil een soort 'codicil' te verschaffen, waarin de betrokkene elke medische hulp verbiedt, wanneer het leven niet meer de moeite waard is. In dit verband geef ik een 'Ingezonden' door dat in het Leids Dagblad heeft gestaan:

Euthanasie

Ieder die door toepassing van euthanasie geloof hecht aan definitieve redding uit heftige pijn, benauwdheid en doodsangst is een zeer betreuringswaardig iemand, want hij zal met deze 'hulp' bedrogen uitkomen. Zijn verbijstering zal verschrikkelijk zijn, en nooit meer terug te draaien.

Want wie zó denkt en daarnaar handelt, negeert volkomen wat de Bijbel – het schrift-ge worden Woord van God – ons leert over het voortbestaan na het sterven. Dit voortbestaan wordt in onze westerse beschaving al meer ontkend, zo men er nog van gehoord heeft.

Steeds meerderen leven in de waan dat na het sterven 'alles uit is'. De Bijbel daarentegen leert ons wel anders: toen Christus aan het kruis zijn strijd streed tot verzoening van de zonden der zijnen, sprak Hij tot die éne der met Hem gekruisigde misdadigers: 'Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn'. D.w.z. dat deze terstond na zijn sterven in volle zaligheid zou 'voortbestaan' tot in eeuwigheid; in een staat die in volle zin de naam van 'leven' verdient!

Na het sterven blijft ieder menskenkind 'voortbestaan': de gelovige met Christus in de hemel, de ongelovige met de duivel in de hel: die 'poel des vuurs, die van zwavel brandt' (Openb. 19 vs. 11-15); in Marcus 9 vs 48 getekend als de plaats 'waar de worm – die nimmer aflatende knager aan het menselijk geluk – niet sterft en het vuur niet wordt uitgeblust', de plaats van het eeuwig 'tandengeknus'. (Matth. 8 vs.12). Geen lijden op aarde, het moge nóg zo verschrikkelijk zijn, is ook maar in de verte te vergelijken met het lijden in die plaats der absolute duisternis.

Velen ontkennen dit alles, maar dat helpt geen zier, want enkel ontkennen van de helse smart neemt de werkelijkheid ervan niet weg. De vraag die om zekerheid roept: 'Waar zal mijn eeuwig verblijf zijn?', is dan ook van het allergrootste belang. Euthanasie moge voor korte tijd de lijdende mens van ernstig lijden verlossen, de waarde van die 'milde' of ook 'zachte' dood valt volkomen weg zodra die mens terstond daarna zijn 'ogen opslaat' in het oord der uiterste verschrikking.

Met deze 'geloofs-wetenschap', die verre uitgaat boven de 'natuur-wetenschap' heeft vooral de arts te rekenen – hij zij gelovig of ook ongelovig – en heeft hij zijn handen af te houden van het leven zijner patiënten. In Psalm 31 vs 16 zegt de Here God: 'Uw 'tijden' – d.i. uw levensduur, uw lot – zijn in Mijn handen'. Laat ons dat genoeg zijn.

P. Jasperse

Witte Singel 72 Leiden

Advertenties en namen

In Hervormd Nederland lazen we de volgende 'Kanttekening' van ds L. H. Ruitenberg:

Het komt tegenwoordig meer voor dan vroeger, advertenties met een protesttekst en dan ondertekend door een comité. Een comité van actiegroepen, soms uitgebreid met kleine linkse politieke partijen. En aparte instanties van een groot-linkse politieke organisatie. Daaronder dan weer namen. Tientallen, honderdtallen. Naar plaats van inwoning gerangschikt, waarbij opvalt dat veel van deze advertentie-getuigers in Amsterdam wonen. Namen als Grietje de Boer, vroedvrouw, Lutkewierum; Jan Janse, veehouder, Groede.

Ik juich zulke advertenties nauwelijks toe. Want het effect lijkt mij gering. Zeker, het is geoorloofd een standpunt per advertentie aan te hangen. Het is zelfs oirbaar. Maar het wekt illusies, en die zijn geestelijk en moreel ongezond. Het geeft een kick zomaar je naam gedrukt te zien in een grote krant; het laat zien met hoeveel mensen je het op een bepaald punt eens bent. Je hebt veel meer medestanders dan je dacht en dat is stimulerend. Maar nogmaals, het heeft geen effect op de beslissing die – voor welk onderwerp dan ook – binnenkort wordt genomen. Omdat ze al genomen is toen wij met elkaar de macht in handen legden van de uitvoerders van een bepaalde stroming in ons volk. Er kan dan aan de rand nog wel wat worden bijgeschaafd door acties van buitenaf, maar de maatregelen zelf gaan door.

Er zit in dat advertentie-ondertekenen nog een moeilijkheid. De tekst wordt uiteraard in klein comité door een paar mensen opgesteld. Die moet slogan-achtig zijn, zekerheid uitstralend. Advertentietekstschrijvers komen er aan te pas. Zij brengen elk probleem tot de eenvoudigste, meest doorzichtige vorm terug. Versimpeling is altijd – opnieuw – een vorm van illusie wekken. Soms neigt het naar bedrog.

Als jongen las ik in de verkiezingstijd advertenties in de kerkbode. Een ploegje beval 'vol vertrouwen' te stemmen op de CHU-lijst, een enkele afwijking vond het in de lijn van Gods Woord liggen, dat de getrouwen ARP stemden. Dat waren dan de Bonders. Ook namen. Ze functioneerden. Die advertenties zie je niet meer. Domineesnamen hebben kennelijk minder gezag gekregen. De naamlijsten zijn nu 'gedemocratiseerd'. Maar ze stralen geen gezag meer uit. Hooguit dat van het getal.

Wie veranderingen wil, zal zinniger maar moeilijker middelen van overtuiging moeten bedenken.

W. G. de Vries